

SPEKTROSKOPICKÁ SPOLEČNOST JANA MARKA MARCI

BU L L E T I N

B U L L E T I N
SPEKTROSKOPICKÉ SPOLEČNOSTI
JANA MARKA MARCI

Číslo 123

červen 2004

<http://www.spektroskopie.cz>

e-mail sekretariátu: immss@spektroskopie.cz

telefonní číslo sekretariátu: 233 332 343

Čtenářům Bulletinu

Na schůzi hlavního výboru Společnosti, která se konala 17. června 2004, byl předložen návrh, aby byl Bulletin vydáván i v elektronické formě (formát PDF) a zasílán členům, kteří o tuto formu projeví zájem. Výhodou by bylo prakticky okamžité dodání čísla po jeho vyjití a dále možnost promptně zasílat aktuální informace o konferencích, seminářích a jiných akcích, které v Bulletinu, vzhledem k jeho dvouměsíční periodicitě, nemohou být již zařazeny.

Zájemci o elektronickou formu Bulletinu se mohou přihlásit v sekretariátu Společnosti telefonicky nebo elektronickou poštou (spojení viz výše). Hlavní výbor předpokládá, že se tak zlepší kontakt se členy Společnosti.

52. Konference Americké společnosti pro hmotnostní spektrometrii

Vladimír Havlíček

Ve dnech 23. - 27. 5. 2004 proběhla v Nashville (Tennessee, USA) již 52. konference Americké společnosti pro hmotnostní spektrometrii (ASMS). Konference se konala v hypermoderním hotelu Gaylord Opryland, který je komplexem budov, mezi kterými je několik soustředných plně klimatizovaných lobby. Kromě toho, že většina lobby představuje velkou botanickou zahradu s vodotrysky, příp. jezírky, na kterých je možno se

projíždět na lodičce, obsahuje komplex řadu velkých kongresových místností, ve kterých se cca 5 000 účastníků ASMS snadno ztratilo.

Tentokrát se přednášelo v šesti paralelních sekcích, z nichž některé byly přímým přenosem šířeny do TV přijímačů na hotelových pokojích. Při ohromném počtu simultánních sekcí a více než 2 000 posterů je zřejmé, že svědomitý účastník konference nedokázal postihnout všechna sdělení, která by ho mohla potenciálně zajímat. Akci samotné předcházela série krátkých učebních kurzů, mezi kterými zaujaly (oproti loňsku) dvě novinky, a to Kurz MS/MS: Fundamentals and Applications a Kurz MS in Drug Discovery. Hlavní jednání otevřela přednáška Davida R. Franze (Midwest Research Institute) o bioterorismu, která kromě historické reminiscence dokumentovala současnou připravenost příslušných US agentur reagovat na případný biologický útok.

Cenu ASMS za zásadní celoživotní přínos pro obor hmotnostní spektrometrie získal Michael T. Bowers (University of California, Santa Barbara), který se tak stal vůbec prvním laureátem v historii, který toto ocenění získal za teoretická studia (kolizní modely). Biemannovu medaili získal John R. Yates III (Scripps research institute, La Jolla, CA), a to za jeho přínos v oblasti proteomiky (shotgun proteomics, Sequest search algorithm).

Skladba přednášek ASMS byla v tradičním duchu, tedy cca 60% zaujímaly přírodní vědy, 30% teoretické studie a 10% ostatní navazující obory, techniky a aplikace. Z mnohých nových instrumentací zaujalo mj. zavedení FAIMS (High Field Asymmetric Waveform Ion Mobility) pro potlačení hladiny šumu v ESI, možnost měření celých buněk ve vakuu, nové molekulárně zobrazovací techniky pro analýzu tkání, preparativní dělení látek na základě "měkkého přistání" iontů, konstrukce miniaturních spektrometrů (50 W spotřeba, minimální vakuum - použití při výzkumu kosmu) a řada dalších.

Příští konference se bude konat v červnu 2006 v texaském San Antoniu. Informace lze nalézt na www.asms.org.

Seminář „Selection and Use of Reference Materials“

Jan Kučera

Evropská komise, ředitelství Spojeného výzkumného centra a Institute for Reference Materials and Measurements (IRMM) pořádají seminář "Selection and Use of Reference materials" ve dnech 12. - 13. 10. 2004 v IRMM v belgickém Geelu. Akce je určena praktikům z analytických laboratoří, kteří používají referenční materiály pro řízení kvality, validaci metod a kalibraci. Jedna část semináře bude vyplněna přednáškami expertů v jednotlivých oborech, druhá část je vyhrazena krátkým (10 minutovým) příspěvkům účastníků zaměřeným na jednotlivé způsoby použití referenčních materiálů nebo problémům s tím spojených. Počet účastníků je omezen na přibližně 50. Vložené činí 100,- EUR.

Uzávěrka přihlášek je 1. 9. 2004. Formulář přihlášky a další informace o semináři naleznete u zájemců na adrese <http://www.irmm.jrc.be> (menu: events).

Soutěž o nejlepší práci v oboru spektroskopie mladých autorů (do 35 let) ročník 2004

Soutěž vyhláší Spektroskopická společnost JMM, a to ve dvou kategoriích:

A - diplomové práce

B - publikované původní práce, resp. soubor prací.

V obou kategoriích jsou předložené práce oponentovány. Součástí soutěže je ústní prezentace výsledků práce na veřejné části zasedání hlavního výboru Spektroskopické společnosti JMM, kdy jsou soutěžící zároveň seznámeni s oponentskými posudky. Zasedání bude ukončeno vyhlášením výsledků soutěže a předáním cen. V každé kategorii budou vyhodnoceny maximálně 3 nejlepší práce; s oceněním je spojena finanční odměna až ve výši 3 000 Kč pro kategorii A, pro kategorii B je vedle finanční odměny až 5 000 Kč možné i přiznání nároku na cestovní grant až do výše 30 tisíc Kč. Udělení a využití cestovního grantu se řídí samostatnými níže uvedenými podmínkami. O uskutečnění soutěže rozhodne předsednictvo Spektroskopické společnosti JMM podle počtu přihlášených prací.

Podmínky účasti v soutěži :

Autor, mladší 35 let ke dni podání přihlášky, zašle či osobně doručí přihlášku a 2 exempláře soutěžní práce (příp. prací) na adresu sekretariátu od 15. 7. do 15.10. 2004.

V přihlášce do soutěže je třeba uvést:

jméno, příjmení, tituly

datum narození

kategorii soutěžních prací

obor spektroskopie

adresu pracoviště, na němž byla práce vypracována

současnou kontaktní adresu (včetně PSC, příp. fax, telefon, E-mail).

V případě přihlášky do kategorie B je třeba přiložit **prohlášení spoluautorů** o podílu soutěžícího na předložené práci a **uvést kontaktní údaje** (e-mail, adresa, telefon) na uvedené spoluautory.

Ústní prezentace proběhne v prosinci a přihlášení účastníci budou k účasti na ústní prezentaci písemně vyzváni. Po skončení soutěže budou všechny doručené materiály soutěžícím vráceny. Po ústní prezentaci budou mimopražským účastníkům uhrazeny cestovní náklady na základě předložených jízdenek.

Adresa sekretariátu: Thákurova 7, 166 29 Praha 6.

Podmínky pro udělení a využití cestovního grantu v kategorii B soutěže o nejlepší práci v oboru spektroskopie mladých autorů:

1. Uchazeč ve věku do 35 let předložil se všemi náležitostmi svou práci do soutěže mladých spektroskopiků. Na základě posudků 2-3 oponentů a kvalitní ústní prezentace práci řádně obhájil, byl oceněn jednou z hlavních cen při příležitosti zasedání HV SS JMM v prosinci 2004 a byl mu přiznán nárok na cestovní grant ve výši specifikované rozhodnutím HV SS JMM.
2. O vlastní cestovní grant může uchazeč požádat SS JMM během následujícího roku (2005), nejdéle pak 1 rok od data zasedání HV SS JMM, na kterém byl nárok na udělení cestovního grantu přiznán.
3. Žádost musí obsahovat:
 - a) Stručnou charakteristiku konference s označením přínosu pro uchazeče.
 - b) Potvrzení o přijetí abstraktu na konferenci spektroskopicky zaměřenou nebo s využitím dané spektroskopické metody v jiném směru výzkumu.
 - c) Doporučení školitele či vedoucího, popř. souhlas zaměstnavatele s účastí žadatele na konferenci.
4. Účastník konference napíše pojednání o konferenci do Bulletinu společnosti.
5. Účastník provede řádné vyúčtování přidělených grantových prostředků do 3 týdnů po návratu, nejpozději do 15. 12. v daném roce, na základě platných dokladů.
6. Přidělené finanční prostředky lze použít na cestovné, konferenční poplatky, ubytování a jako příspěvek na stravné.

Výše grantu:

1. místo: cestovní grant až do výše 30 tis. Kč
2. místo: cestovní grant až do výše 20 tis. Kč
3. místo: cestovní grant až do výše 10 tis. Kč

Hlavní výbor SS JMM má právo na základě kvality příspěvků nebo počtu přihlášených účastníků rozhodnout o zrušení některých cen či jejich redukci. Další informace je možné získat na stránkách www.spektroskopie.cz, resp. v Bulletinech Společnosti (např. vyhodnocení minulého ročníku soutěže a abstrakta soutěžních prací v č. 120/prosinec 2003).

CANAS '05 – Colloquium on Analytical Atomic Spectroscopy 6.-10. 3. 2005, Freiberg / Sasko / Spolková republika Německo

Bohumil Dočekal

Ústav analytické chemie TU Bergakademie Freiberg pořádá ve spolupráci s Německou pracovní skupinou pro aplikovanou spektroskopii již tradiční setkání odborníků z oblasti atomové spektroskopie.

Odborný program kolokvia bude zahrnovat jak teoretické, tak praktické otázky ze všech oblastí atomové spektroskopie a příbuzných disciplín prvkové elementární analýzy, především atomové absorpční a fluorescenční spektrometrie ve spojení s atomizací v plameni a v elektrotermických atomizátorech, hydridovou technikou a generováním studených par, dále atomové emisní spektrometrie s plazmaty, lasery, obloukovými, jiskrovými a doutnavými výboji, hmotnostní spektrometrie (ICP-MS, GD-MS), rentgenové fluorescenční spektrometrie a tandemových technik. Část programu bude věnována též přípravě vzorku, prekoncentračním technikám, chemometrickým aspektům ve spektroskopii, zabezpečení kvality výsledků, a konečně aplikacím spektroskopických technik v environmentální, geochemické a průmyslové analýze. Konferenčním jazykem je němčina a angličtina.

Při příležitosti konání kolokvia bude Německou pracovní skupinou pro spektroskopii (DASp) slavnostně udělena prestižní Bunsen-Kirchhoffova cena významné světové osobnosti, která výrazně přispěla k rozvoji poznání v oblasti atomové spektroskopie.

Předběžné přihlášky je třeba zaslat na výše uvedenou adresu do 15. 10. 2004. Další cirkulář bude zaslán přihlášeným v prosinci 2004. Předpokládané náklady účastníka zahrnují konferenční poplatek ve výši 200 Euro, pro studenty 75 Euro. Ubytování bude organizováno prostřednictvím místních turistických kanceláří.

Bližší informace je možné získat prostřednictvím sekretariátu konference na adrese:

Dr. Silke Tesch (Organizer)

Sandra Krenzel (Conference secretary)

Institute of Analytical Chemistry

TU Bergakademie

D-09596 Freiberg, Germany

tel.č. 0049/ 3731/ 393449, fax: 0049/ 3731/ 393666

e - mail: canas@chemie-tu-freiberg.de

a též na [www-stránkách](http://www.canas.de) na adrese: <http://www.canas.de>.

Medaile Jana Marka Marci Prof. Čestmíru Šimáněmu

Miloslav Vobecký

Předsednictvo Hlavního výboru Společnosti udělilo Prof. Ing. Čestmíru Šimáněmu, DrSc. *Medaili Jana Marka Marci z Kronlandu* za významné příspěvky k metodickému rozvoji nových směrů v oblasti instrumentálních radioanalytických metod. Medaili převezme profesor Šimáně od předsedy Společnosti Prof. Ing. Karla Volky, CSc. na semináři *Radioanalytické metody – IAA 04* pořádaném odbornou skupinou instrumentálních radioanalytických metod Spektroskopické společnosti J. M. Marci a odbornou skupinou jaderné chemie České společnosti chemické.

Prof. Šimáně se narodil 9. května 1919 v Opavě. Studoval slaboproudou elektrotechniku na Vysoké škole technické E. Beneše a jako mimořádný posluchač fyziku a matematiku na Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity, kde posléze působil jako asistent v Ústavu experimentální fyziky. Vědeckou hodnost doktora fyzikálně-matematických věd obhájil v roce 1985. Stipendium České akademie věd a umění (ČAVU), které získal v roce 1947 a další čtyřměsíční v roce 1948, mu umožnilo získat zkušenosti v experimentální jaderné fyzice v Laboratoři jaderné chemie na Collège de France vedené prof. F. Joliot Curie. Po návratu v roce 1948 nastoupil do Ústavu jaderné fyziky ČAVU v Hostivaři jako jeho první zaměstnanec. V roce 1953 přešlo hostivařské pracoviště do působnosti ČSAV jako Laboratoř jaderné fyziky a rok poté bylo sloučeno s pracovištěm experimentální a teoretické fyziky pod názvem Fyzikální ústav ČSAV. Ředitelem budovaného Ústavu jaderné fyziky při Vládním výboru pro výzkum a využití jaderné energie byl prof. Šimáně jmenován v roce 1955, po začlenění ústavu do ČSAV stál v jeho čele do roku 1958. V Mezinárodní agentuře pro atomovou energii (IAEA) ve Vídni působil v letech 1961 – 1964 ve funkci ředitele oddělení technických dodávek a nukleárních surovin. Po jmenování profesorem pro obor aplikované a jaderné fyziky v roce 1964 na Fakultě technické a jaderné fyziky ČVUT vedl katedru teorie a stavby jaderných reaktorů a v letech 1967 – 1972 byl děkanem této fakulty. Po zvolení zástupcem ředitele mezinárodního Spojeného ústavu jaderných výzkumů (SÚJV) v Dubně zde působil v letech 1973 – 1977. Poté se vrátil na Fakultu jadernou a fyzikálně inženýrskou ČVUT. V současné době působí v Ústavu jaderné fyziky AVČR.

Kromě řady publikací v periodikách je autorem monografií (např. Č. Šimáně: Urychlovače iontů a elektronů, SNTL, 1953; Č. Šimáně, M. Seidl: Urychlovače iontů a elektronů, 2. vyd., SNTL, 1959), přednášek na domácích i zahraničních konferencích (např. první a druhá mezinárodní konference o mírovém využití jaderné energie, Ženeva, 1955, ref. P/801), patentů a autorských osvědčení. Velké úsilí věnoval při kladení základů našeho základního i aplikovaného výzkumu v jaderné fyzice již v poválečném období a dále při tvorbě programu, struktury a budování Ústavu jaderné fyziky jako československé výzkumné základny v jaderných oborech. Účastnil se jako zástupce Československa mezinárodní porady o možnostech zjišťování jaderných výbuchů (OSN, Ženeva, 1958), podílel se na posuzování a rozhodování řady projektů jaderné techniky, včetně výstavby první jaderné elektrárny A 1 v Jaslovských Bohunicích a projektu jaderné elektrárny v Dukovanech.

Jeho práce byla oceněna Státní cenou I. stupně v roce 1954, Zlatou Felberovou medailí ČVUT (1969), Stříbrnou plaketou ČSAV za zásluhy o rozvoj ve fyzikálních vědách (1981), Zlatou plaketou ČSAV za zásluhy o rozvoj ve fyzikálních vědách (1986) a dalšími. V jeho výzkumných i organizačních činnostech nacházíme významné příspěvky k rozvoji řady radioanalytických metod. Již v počátečním období činnosti Ústavu atomové fyziky ČAVU při studiu spekter záření X buzeného protony naměřil jím užitým experimentálním uspořádáním čárové spektrum prosté doprovodné brzdné komponenty. Tento poznatek, inspirativní pro metodu PIXE, však přišel předčasně, neboť nebyla na světě od-

povídající detekční instrumentace. Práce byly posléze publikovány (Č. Šimáně: Čs. čas. fys. 3(1953)79; J. Urbanec, Č. Šimáně: Czech. J. Phys. 5(1955)50).

Na Mössbauerův objev reagoval záhy stavbou zařízení k řízenému posuvu vzorku, sestávajícího především z elektrodynamického systému s indukčním snímáním rychlosti, disponoval scintilačním detektorem k měření měkkého záření gama o energii 14 keV ^{57}Fe , jehož zdroj ^{57}Co jsem tehdy k tomuto účelu separoval z ozářeného železa. Odchod do Vídně však přerušil jeho další experimentální práci, část aparatury byla předána Dr. Zemčíkovi a akademiku J. Kožešníkovi podal návrh na provedení experimentu souvisejícího s příčným Dopplerovým efektem, který nebyl realizován. K tématu Mössbauerova jevu publikoval mj. článek „Nejnovější potvrzení platnosti Einsteinovy obecné teorie relativity“ v časopise Vesmír 40(1961). K rozvoji gama aktivační analýzy (GAA) u nás přispěl iniciací výstavby a organizací spolupráce se SÚJV na vývoji mikrotronu. Pro realizaci tohoto záměru na půdě Fakulty jaderné a fyzikálně inženýrské ČVUT získal Ing. M. Vognara. Po několika letech usilovné práce byl první československý mikrotron uveden do zkušebního provozu na jaře 1981 (Č. Šimáně, M. Vognar, V. Kliský: Československý mikrotron a jeho využití pro gama aktivační analýzu, Konference o instrumentální aktivační analýze IAA 81, Klučnice, 1.- 6. 6. 1981, Č. Šimáně, M. Vognar, V. Kliský: Jaderná energie 27(1981)421, 28(1982)14; M. Vognar, Č. Šimáně, A. G. Belov, V. G. Pokrovskij: čs. autorské osvědčení 239494, 1986). Mikrotronová laboratoř na FJFI ČVUT sloužila především aplikacím IGAA k analýzám vzorků nerostného původu pro Ústav nerostných surovin (ÚNS), např. bylo provedeno stanovení zlata v desítkách tisíc vzorků ve spolupráci s Ing. Z. Řandou, DrSc. z ÚNS, který automatizoval proces ozařování, výměny a měření vzorků. Úspěšné analytické zajištění rozsáhlé prospekce zlata užitím efektivní nedestrukční metody IGAA, zřejmě přispělo tehdy k vybudování dalšího mikrotronu v ÚNS.

The 3rd Ioannes Marcus Marci Session, September 10, 2004

Štěpán Urban

Pozvánka na 3. Markovu přednášku,

kterou na slavnostní Markově sekci v rámci 18th International Conference on High Resolution Molecular Spectroscopy přednese

Prof. RICHARD J. SAYKALLY,

University of California at Berkeley, CA, USA

na téma

What Makes Water Wet?

Some Answers from High Resolution Spectroscopy of Water Clusters.

3. Markova přednáška bude mít dva prominentní předřečníky:

Prof. IAN M. MILLS, University of Reading, United Kingdom, který pronese přednášku **Metrology: The Science of Measurement**

a **Prof. WILLIAM KLEMPERER**, Harvard University, Cambridge, MA, USA, který pronese přednášku **The Chemistry of the Universe**.

Přednášková sekce s třetí Markovou přednáškou se bude konat

10. září 2004 od 14.30 h
ve Velké zasedací síni Magistrátu hl. m. Prahy na Mariánském nám. 2
(naproti Klementinu)

a bude spojena se slavnostním předáním medailí Jana Marka Marků za molekulovou spektroskopii v roce 2004. Vstup na přednáškové odpoledne je volný.

Podrobnosti o slavnostní sekci budou dostupné průběžně na stránkách www.spektroskopie.cz a na www.chem.uni-wuppertal.de/conference.

Kandidáti na medaile jsou:

WILLIAM KLEMPERER, Harvard University, Cambridge, MA, USA,
IAN M. MILLS, University of Reading, United Kingdom,
RICHARD J. SAYKALLY, University of California at Berkeley, USA.

Dále přinášíme krátké životopisy navržených kandidátů.

Profesor Bill (William) Klemperer se narodil v New Yorku (6. 10. 1927) a po službě vlasti (1944-46) studoval na Harvardu, kde v roce 1950 získal bakalářský diplom. Doktorát získal na Kalifornské univerzitě v Berkeley (1954) pod vedením profesora G. Pimentela. Poté se vrátil na Harvard, kde přednášel analytickou chemii a zůstal až do současnosti, s výjimkou dvouletého „sabbatical“ pobytu na Cambridgském (Anglie) oddělení astronomie (1968-69), který podnítil jeho zájem o interstelární spektroskopii a později interstelární chemii, jež ho proslavila. V letech 1979-81 působil ve vedení NSF (matematické a fyzikální

vědy), je členem National Academy of Science a American Academy of Arts and Sciences a od Chicagské university získal titul D.Sc. Obdržel řadu cen, z významnějších jmenujme Langmuirovu cenu za fyzikální chemii od Americké chemické společnosti, Earle K. Plyle-rovu cenu Americké fyzikální společnosti, Michelsonovu cenu od „Coblentz“ společnosti, P. Debyeovu cenu fyzikální společnosti od Americké chemické společnosti, Faradayovu

medaili Královské chemické společnosti (Anglie), E. B. Wilsonovu cenu za spektroskopii od Americké chemické společnosti atd. Bill Klemperer je také Čestným občanem města Toulouse. V americké veřejnosti se profesor proslavil i televizními kurzy chemie.

Profesor Klemperer je autor nebo spoluautor více než 270 původních, většinou spektroskopických prací zabývajících se molekulovou strukturou, přenosem energie, mezimolekulovými silami, slabými interakcemi, van der Walsovými molekulami, klastry a slabě vázanými komplexy. Velmi významné jsou jeho práce modelující tvorbu molekul a jejich detekci v mezihvězdném prostředí ($T < 10$, $p < 10^{-14}$ torr), v laboratořích za extrémně nízkých teplot ($T < 5$), a dále také zavádí nový stav hmoty „zamrzlý plyn“ (podrobnosti viz www.templeton.org/biochem-finetuning/papers/klemperer_cv.doc).

Profesor Klemperer bude předřečníkem 3. přednášky Jana Marka Marků. Přednáška bude věnována jeho nejslavnějšímu tématu pod titulem: *The Chemistry of the Universe*.

Emeritní profesor Ian M. Mills začal svoji hvězdnou kariéru jako teoretik v oblasti vibrační a vibračně-rotační spektroskopie malých molekul a v teorii vysoce vzbuzených vibračních stavů. Profesor Mills byl jeden z prvních, kteří propojili kvantovou chemii, ab-initio výpočty a molekulovou dynamiku s vysoce rozlišenou vibračně rotační spektroskopií. Později se začal zabývat i metrologií (vědě o měření) a vztahu metrologie se standardy základních fyzikálních veličin a fyzikálními jednotkami. Je prezidentem Výboru poradců pro jednotky (Comité Consultatif des Unités - CCU) Mezinárodního úřadu pro váhy a míry v Sèvres, který je zodpovědný za správu a revize mezinárodního systému jednotek SI. Profesor Ian Mills je předsedou rady národních a nadnárodních výborů v oblasti jednotek, standardů a měrných systémů. Je také editorem časopisu *Molecular Physics*, předního časopisu v oblasti chemické fyziky.

Profesor Mills je absolventem university v Readingu (1951), PhD získal v Oxfordu (1954) a působí jako profesor na své Alma Mater v Readingu. Je členem Královské společnosti (FRS), Královské chemické společnosti (FRSC), kde je oceněn jako Chartered Chemist (CChem). Profesor Ian Mills 10. září 2004 přednese na 3. Markově sekci “opening” přednášku *Metrology: The Science of Measurement*

Profesor Rich (Richard James) Saykally (nar. 10. 9. 1947) se proslavil laserovou spektroskopií iontů (zavedl rychlostní Dopplerovskou modulaci a provedl řadu pionýrských studií iontů - hydronium, hydroxidový anion, amonium), astrofyzikální spektroskopii a ultracitlivými metodami pro detekci nepatrných koncentrací (cavity ringdown spektroskopii). Později se stal vedoucí osobností v oblasti spektroskopických studií klastrů, především klastrů vody a při studiích uhlíkových sloučenin. V poslední době rozšířil své zájmy i na

femtosekundové techniky zobrazovací spektroskopie. Je autorem nebo spoluautorem více než 250 původních publikací, školitel 45 doktorandů (PhD) a vedoucím 6 diplomových prací (M.S.).

Od roku 1979 je profesorem v Berkeley na Kalifornské univerzitě, obdržel 32 cen a medailí, je členem National Academy of Science a American Academy of Arts and Sciences a nedávno obdržel Langmuirovu cenu za fyzikální chemii od Americké chemické společnosti. V současné době má pozici mimořádného profesora "Class of 1932". Jeho babička je Češka.

Profesor Saykally je "The 3rd Ioannes Marcus Marci Speaker" a 10. září 2004 pronese 3. přednášku Jana Marka Marků: What Makes Water Wet? Some Answers from High Resolution Spectroscopy of Water Clusters.

Za Vladimírem Štěpánkem

Jan Kučera

V pondělí 1. března 2004 zemřel náhle Ing. Vladimír Štěpánek, CSc., výrazná osobnost matematické statistiky v národním i mezinárodním měřítku. Narodil se 31. května 1929 v Jihlavě. Po absolvování reálného gymnázia vystudoval matematickou statistiku na ČVUT v Praze. V letech 1952 až 1973 působil jako odborný asistent na katedře matematiky VŠCHT. V závěru tohoto období, v letech 1968 až 1970, byl hostujícím profesorem na University of Calgary v Kanadě. Později pracoval jako specialista v oboru statistiky v Československém středisku pro ochranu prostředí (1973-1981), ve Fyzikálním ústavu ČSAV (1981-1984), Ústavu jaderného výzkumu v Řeži (1984-1993), Českém ekologickém ústavu (1993-1994), Ústavu jaderné fyziky AV ČR (1995-1999) a naposledy, po odchodu do důchodu, přispíval svými znalostmi k řešení problémů bezpečnosti a spolehlivosti jaderných zařízení v Ústavu jaderného výzkumu Řež, a.s. Ani po odchodu z VŠCHT neustala jeho pedagogická činnost. Až do konce osmdesátých let přednášel o základech matematické statistiky a jejího využití v chemii v kurzech Československé vědecko technické společnosti. Vychoval tedy téměř dvě generace odborníků, kteří na něho vzpomínají jako na náročného a důsledného pedagoga. Proto se mu podařilo téměř všem vstípit potřebné základy matematiky a statistiky, oborů mezi chemiky ne příliš populárních, avšak dnes velmi důležitých a nepostradatelných. Těm, kteří projeví zájem, byl trpělivým rádčem a pomáhal jim proniknout do největších detailů své specializace, zejména v oboru použití statistických metod v chemii.

Velmi významná byla i odborná publikační činnost Ing. Štěpánka. Jeho skripta „Matematická statistika v chemii“ vydaná v r. 1975 v SNTL patří dodnes k nejpřehlednějším a nejúčinnějším publikacím svého druhu. Obzvláště šťastná a plodná byla spolupráce Ing. Štěpánka s již také zesnulým prof. Ing. Karlem Eckschlagerem, DrSc. v osmdesátých a

počátkem devadesátých let minulého století, kdy oba pracovali v Řeži. První z nich byl fundovaným až rigidním teoretikem, druhý měl kromě toho rozsáhlé praktické zkušenosti z analytických laboratoří a invenční přístup k řešení nových problémů. Jejich diskuse, které jsme mohli slýchat i ve vlaku mezi Prahou a Řeží, byly často „na ostří nože“, ale vzájemně obohacovaly oba aktéry a nakonec, v jejich publikacích i nás všechny. Od konce sedmdesátých až do začátku devadesátých let spolu pracovali na využití informační teorie v analytické chemii. Na toto téma publikovali řadu příspěvků v referátových časopisech, přehledných člancích a napsali několik monografií. Oba tak byli našimi průkopníky oboru, který dnes nazýváme analytická chemometrie. V posledních letech, až do konce svého aktivního života, pracoval Ing. Štěpánek také na problematice nejistoty výsledků fyzikálních a chemických měření, se zvláštním zřetelem k jaderným analytickým metodám ve spolupráci s Mezinárodní agenturou pro atomovou energii ve Vídni.

Odborné veřejnosti byl Ing. Štěpánek většinou znám jako poměrně uzavřená, úzce specializovaná osoba. Mnohým uniklo, že tak, jak byl zasvěceným matematikem a statistikem, byl i neméně vášnivým zahrádkářem, chalupářem, znalcem vážné hudby (zejména Gustava Mahlera) a lyžařem. Kromě toho měl i rozsáhlé geografické znalosti a od dob svého studia na reálném gymnáziu byl i výborným latiníkem. Pravidelně navštěvoval několik koncertních cyklů a v posledních letech často přispíval svými recenzemi a postřehy z koncertů a hudebních festivalů do kulturních rubrik deníků a několika českých hudebních časopisů. Když jel v létě na známý hudební festival do Salzburgu, brával si dvojí vybavu – společenskou a lyžařskou. Aby si mohl zajezdit na ledovci. Donedávna se pravidelně zúčastňoval i lyžařských závodů seniorů ve slalomu. Ostatně, i smrtelná příhoda ho zastihla cestou domů z lyžování v rakouských Alpách. Těm, kteří měli možnost se s ním blíže seznámit či spolupracovat se proto jevil v poněkud jiném světle, než většině svých studentů a frekventantů kurzů. Byl nejen vynikajícím odborníkem v matematice a statistice, ale i osobností s mnoha kulturními a sportovními zájmy. Svým vystupováním a charakterem to byl pravý gentleman.

Měl ještě spoustu plánů. Chystal se, že až bude „na penzi“, tak přepracuje a aktualizuje svá známá skripta matematické statistiky v chemii. Vzhledem k jeho četným aktivitám k tomu však, bohužel, již nedošlo. I tak nám zanechal dost a naučil nás hodně.

AKTUÁLNÍ KURZY SPEKTROSKOPICKÉ SPOLEČNOSTI

K minulému číslu Bulletinu byly přiloženy podrobné programy a přihlášky na 4. Kurz ICP spektrometrie (15. – 17. 9. 2004, Přírodovědecká fakulta MU v Brně) a na 7. Školu hmotnostní spektrometrie (27. 9. – 1. 10. 2004, Bělá pod Pradědem). Obě akce se setkaly s velkým zájmem. Vzhledem k dotazům dalších zájemců po termínu přihlášek umožní pořadatelé účast několika dalším členům Společnosti, a to na základě telefonického projednání se sekretariátem (233 332 334).

PŘIPRAVOVANÉ AKCE SPOLEČNOSTI V ROCE 2004

- Kurz ICP spektrometrie s přehledem metod analýzy povrchů** (15. – 17. 9. 2004)
7. škola hmotnostní spektrometrie (27. 9. – 1. 10. 2004)
4. seminář o metodách blízkého pole (4. – 6. 10. 2004)
seminář „Návaznost výsledků ...“ (3. – 4. čtvrtletí 2004)

NABÍDKA PUBLIKACÍ SPEKTROSKOPICKÉ SPOLEČNOSTI JMM

Skripta AAS I – základní kurz (2003)	387,- Kč
Inorganic Environmental Analysis	161,- Kč
Referenční materiály (přednášky)	93,- Kč
Skripta AAS II (pro pokročilé) – tč. rozebráno	373,- Kč
Názvosloví IUPAC (Part XII: Terms related to electrothermal atomization; Part XIII: Terms related to chemical vapour generation)	35,- Kč
Kurz ICP pro pokročilé	120,- Kč
Kurz AAS pro pokročilé (1996)	120,- Kč
Metodická příručka pro uživatele FTIR spektrometru	100,- Kč
Kurz Spojení HPLC/MS (2001)	300,- Kč
12. Spektroskopická konference: program, abstrakta příspěvků, seznam účastníků	190,- Kč
Souhrn přednášek ze semináře Radioanalytické metody IAA'03	62,- Kč

Objednávky (do vyčerpání zásob) přijímá písemně nebo telefonicky sekretariát Společnosti (pí. Pavla Vampolová, tel. 233 332 343).

**Předsednictvo hlavního výboru Spektroskopické společnosti JMM
a redakce Bulletinu přejí všem členům a čtenářům
příjemné prožití letních dovolených.**

Spektroskopická společnost Jana Marka Marci

<http://www.spektroskopie.cz>

adresa sekretariátu: Thákurova 7, 166 29 Praha 6; tel./fax: 233 332 343

redakční rada:

Dr. Milan Fara, CSc. (předseda), Prof. Dr. Viktor Kanický, DrSc., Ing. Dana Kolihová, CSc.

tech. redakce: Pavla Vampolová

redakční uzávěrka: červen 2004; uzávěrka příštího čísla: říjen 2004